

לְבַנְיִינָה שֶׁל הַלֵּבָה

שיעורי הלכות שבת מפי מו"ר רה"י בביהמ"ד בשבת קודש

מלאכת כיבוס (2) – השריית בגד נקי

במים ואינו חושש.⁵ כיצד, והרי הבגדים מתרטבים?

נאמרו בזה ג' גישות מרכזיות בראשונים.

א. שריית בגד מלוכלך היא פעולת כיבוס, אבל בגד נקי שנשרה במים אין בו איסור תורה עכ"פ. אמנם זו פעולת כיבוס אבל בעצם הוא עושה פעולה הפוכה של לכלוך ולא ניקוי.⁶

ב. שרייתו אסורה מהתורה גם באופן שהבגד נקי, ומדוע? זו פעולת ניקוי, ונחשב כתולדה. אמנם גם לדעה זו אם בפועל זה רק מתלכלך, אין בזה כיבוס, למשל לנגב ידיים עם מים במגבת נקייה. האדם מלכלך בכך את המגבת, אפילו שעל ידיו יש מים רבים.

ג. הדעה השלישית⁷ סוברת שאפילו באופן זה יש לאסור ולכן אסור לנגב ידיים במגבת, ומה שראינו במסכת יומא שמותר לעבור באמת המים – מדובר כאשר האדם לבוש בגד עור.

השו"ע בסימן ש"ט סע' י' כותב שטוב לחוש לדעה שלישית זו⁸, אמנם הרמ"א כותב שאין לחוש לה. באי ביתו של החזו"א אומרים שנהג להחמיר בשאלה זו.

אמרנו שבכיבוס/לבוש יש ג' שלבים, ואלו גם כן שלושה שלבים שמכונת הכביסה מבצעת:

א. שרייה

ב. כבוס, היינו פעולת השפשוף (סבוב הגוף של המכונה)

ג. סחיטה

וכולן אסורות מדאורייתא. הפעולה הראשונה שרייה מוזכרת בגמ' בזבחים: "בגד - שרייתו זהו כיבוסו"¹.

וכך נראה במסכת שבת לגבי נתינת מים כל גבי כר שאם הייתה עליו לשלשת / לכלוך מקנח בסמרטוט, זאת אומרת אסור לתת מים, ומאידך אם הכר של עור- נותנים עליה מים עד שתכלה². זאת אומרת: א. בבגד הנחת המים היא כיבוס, כך מדייק שם רש"י.³ ב. בעור לא אומרים שהשריה היא אסורה משום כבוס.

בבגד שרייתו היא כיבוס ואסור מהתורה כיוון שהיא מכבסת. זוהי פעולת כיבוס. מסתבר שזו תולדה. תולדה דומה לאב או בתכלית או בדרך הפעולה, ולכן אם מכוון לנקות, זה ודאי כיבוס,⁴ ואפילו אם לא מכוון לכבס זו פעולת כיבוס ויש לאסור. אמנם בזה נחלקו הראשונים, כיון שמצאנו מקומות ששריה מותרת בהם, למשל ההולך להקביל פני רבו – מותר לו לעבור באמת המים: "עובר עד צוארו

¹ זבחים צד, ב.

² שבת קמב, ב.

³ ד"ה "מקנחה בסמרטוט".

⁴ ע' משנה ברורה, סימן ש"ב, סקמ"ו.

⁵ יומא עז, ב.

⁶ ע' שבת קיא, א, תוס' ד"ה "מסוכרייתא" בהמשכו בעמ' ב', ב' תירוצים שם.

⁷ דעת היראים. ע' ב"י ש"ט, ט.

⁸ לשונו: "הרוחץ ידיו, טוב לנגבם בכח זו בזו ולהסיר מהם המים כפי יכלתו קודם שיקנחם במפה".

השאלה הגדולה היא מה ההלכה בין שתי הדעות הראשונות מן הדין. בשו"ע וברמ"א ישנם ראיות שונות לדבר זה,⁹ אבל האחרונים פסקו כראשונה מעיקר הדין, וראוי להחמיר למעשה כדעה השנייה,¹⁰ ולכן רק במקום הצורך אפשר להקל כדעה הראשונה, למשל ברחיצת תינוק באמבטיה ורוצה להניח חיתולי בד, יקח חיתול נקי.¹¹ וכן נראה הדין במי שכואב לו הראש ורוצה להניח מטלית לחה על ראשו כדי להפיג את הכאב, יכול להרטיב מגבת וכדו', ודווקא מגבת נקיה ומכובסת ולסמוך על הדעה המקילה שרק בבגד מלוכלך אומרים שריתו זהו כבוסו.

¹¹ ביאור הלכה שם סע' י' ד"ה "דלא אמרינן".

⁹ ע' ביאור הלכה שם סע' ט' ד"ה "שיש עליו לכלוך".
¹⁰ סימן ש"ב, מ"ב סקמ"ח.

